

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“ЛІТЕРАТУРА Й ІСТОРІЯ”

11–12 жовтня 2018 року

Запоріжжя
2018

Разживін В. М. НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ-ФІНАЛІСТІВ ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ "КОРОНАЦІЯ СЛОВА").....	138
Рахно К. Ю. СТАРОВИННА ЗАГАДКА ПРО ГОРЩИК У ЗАПИСІ Д. ЯВОРНИЦЬКОГО.....	140
Садовська О. Ю. ОСМИСЛЕННЯ МІСЦЯ УКРАЇНИ МІЖ ЄВРОПОЮ ТА РОСІЄЮ В КНИЗІ ЕСЕЇВ "ДИЯВОЛ ХОВАЄТЬСЯ В СИРІ" Ю. АНДРУХОВИЧА.....	143
Салюк Б. А. ОБРАЗ КИЄВА В ТРИЛОГІЇ В. НЕСТАЙКА "ТОРЕАДОРИ З ВАСЮКІВКИ".....	145
Слижук О. А. БОГАТИР, ВОВКУЛАКА, ШАЙТАН ТА ІНШІ: СПРИЙНЯТТЯ ШКОЛЯРАМИ ОБРАЗІВ КОЗАКІВ-ХАРАКТЕРНИКІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	148
Твердохліб Н. В. ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ АРХІВУ П. РОТАЧА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЗНАКОВИХ ПОДІЙ ІСТОРІЇ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ДІАСПОРИ.....	149
Teodorovych A. J. SOVIET JEWS-REFUSENIKS IN ITALIAN ANECDOTES.....	151
Трегубов Д. Г. Трегубова І. М. РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМИ РОЗЛУКИ КОЗАКА З РІДНОЮ УКРАЇНОЮ В НАРОДНИХ ПІСНЯХ...	153
Усманова О. В. ВПЛИВ ФОЛЬКЛОРУ НА ЖАНРОВУ СПЕЦИФІКУ ВИДАНЬ ДЛЯ ДІТЕЙ.....	155
Федоренко О. Б. ФОЛЬКЛОРНА ТРОПКА В ЗОБРАЖЕННІ КОЗАКА-ХАРАКТЕРНИКА (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКИХ РОМАНІВ П ПОЛ. ХХ СТ.).....	157
Хейлик Т. А. "НЕ СЛУХАЛА КАТЕРИНА..." НІ БАТЬКА № 1, НІ БАТЬКА № 2: ОПЫТ ПРОЧТЕНИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ Т. ШЕВЧЕНКО С ПОЗИЦИЙ ПОЛИТКОРРЕКТНОСТИ.....	159
Хом'як Т. В. РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО В РОМАНІ Т. МАЛЯРЧУК "ЗАБУТТЯ"..	162
Хом'як Т. В. Сафонова О. М. АРХЕТИП ТРИКСТЕРА В ЖАРТІ І. КАРПЕНКА-КАРОГО "ПАЛИВОДА ХVІІІ СТОЛІТТЯ"....	165
Чичерова А. Р. ГЕНДЕРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ПОВІСТІ С. ГРИДІНА "НЕЗРОЗУМЛІ".....	167
Чорна В. Л. ТРИ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В РОМАНІ Б. АКУНІНА "ГОРІХОВИЙ БУДДА".....	169
Шабаль К. С. ПОЛІТИЧНИЙ ХАРАКТЕР КОЛІЗІЙ У РОМАНІ "ЗАПЛАВА" В. БАРАНОВА.....	171
Шевченко В. В. ХУДОЖНЬО-ПСИХОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ КНЯЗЯ ОСТРОЗЬКОГО В РОМАНІ "ШЕСТИДНЕВ" П. КРАЛЮКА.....	173

References

1. Копылкова Е. Анекдот как средство переживания национальной идентичности: на материале анализа еврейских анекдотов : дисс. на соискание уч. степени канд. психол. наук : 19.00.05. Москва, 2006. 202 с.
2. Харрис Д. "Я сторож брату моему" / пер. с англ. – Київ : Дух і Літера, 2005. – 326 с.
3. Brickman J. Waiting for America. Russian refugee adventures in Italy / *Brooklyn Magazine*. December 2007. URL : <http://fmwww.bc.edu/SL-V/ShrayerNewBroMag07.pdf>
4. Pezzana A. Mosé ci ha portato nell'unico posto senza petrolio! *Bolati Boringhieri*, 2013. 140 p.
5. Tetelbaum S. The Door Slammed in Ladispoli: Unknown Pages of the Soviet Immigration to America. Wasteland Press, 2009. 196 p.

Трегубов Д. Г.
к. техн. н., доцент

Національний університет цивільного захисту України

Трегубова І. М.

керівник гуртка Центр дитячої та юнацької творчості № 1 Харківської міської ради

РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМИ РОЗЛУКИ КОЗАКА З РІДНОЮ УКРАЇНОЮ В НАРОДНИХ ПІСНЯХ

У дослідженні надається аналіз варіантів трьох українських народних пісень, записаних до 1990 р. маловідомим українським поетом Григорієм Романовичем Ілляшенком (1911–1992), твори якого публікувалися в газеті "Вечірній Харків".

Народися Г. Ілляшенко, предки якого походили з запорізьких козаків та чумаків, у м. Миргород. Батьківська родина Ілляшенків була багатодітною, але частина членів сім'ї загинула від тифу та під час Голодомору. Любов Григорія Романовича до пісні – з дитинства, коли він співав у церковному хорі.

Рукопис українських народних пісень надається Г. Ілляшенком із зазначенням: "в такому вигляді, в якому я їх запам'ятав...". Звертає на себе увагу, що з усіх пісень, які пам'ятав, Григорій Романович вирішив записати наприкінці життя лише ті, у яких лунає туга за Україною.

Перша пісня за рукописом – "Стоїть явір над водою". Перші три строфи в ній [див.: 2, с. 47; 5, с. 147], відсутні. Курсивом показані відмінності від відомих варіантів запису пісні, у дужках – опублікований варіант фрагменту тексту. Ближчим виявився давніший за часом варіант [див.: 5, с. 147], який надає текст у доконаному часі:

Ой гай-мати, ой, гай-мати,

Ой гай зелененький.

Десь поїхав на чужбину

(Ой поїхав з України)

Козак молоденький –

Оріхове сіделечко,

Ще й кінь вороненький.

Десь поїхав з України

(Ой поїхав на чужину)

Та там і загинув,

Свою рідну *стороньку* (Україну)

Навіки покинув.

Казав собі насипати (Звелів)

Високу могилу,

Казав собі посадити (Звелів)

В головах калину: (головках [5, с. 147],

червону [3])

Будуть пташки прилітати,

Калиноньку їсти,

Будуть мені приносити

З України вісті.

На нашу думку, форма доконаного часу дієслів має бути ближчою до первинного варіанту пісні. Вона більшою мірою підкреслює трагедію, яка сталася, та сум за рідною Україною.

Друга пісня за рукописом – “Ой, на горі вогонь горить”. Текст також без перших строф, із іншим вступом та іншою строфою наприкінці порівняно з другим джерелом. Є також варіант твору з рядками: “...Як прибіжиш ти в батьків двір, Заржи, коню, на весь подвір!”. Остання строфа зустрічається у варіанті пісні “Ой на Горі на Могилі” кобзаря Євгена Макоцьоби [3]. На Вінниччині існує інший варіант цієї пісні під назвою “Ой три літа, три неділі” [1, с. 184] з таким же сюжетом, як і піснях “Ой, на горі вогонь горить” та “Ой на Горі на Могилі”. Остання строфа збігається з миргородським варіантом Г. Ілляшенка.

*Впав козак у лютий січі
І кошві-другу рече:
(або – У коші – другу рече
(нерозбірливо))*

*Вийде сестра, розсідлає, (розгнуздає)
Вийде мати, розпитає:
«Ой коню мій вороненький,
А де ж мій син молоденький?»*

*Біжи, коню, дорогою
Степовою широкою,
Щоб татари не спіймали,
Сіделечка не здіймали,*

*«Не плач мати, не журися.
Та вже ж твій син оженився.
Взяв собі паняночку,
В чистім полі земляночку.*

*Сіделечка золотого
З тебе, коня вороного.
Як підбіжиш під ворота,
Стукнеш, грюкнеш біля плота,*

*Візьми мати піску жменю
Та й посієш на каменю.
Коли той пісок ( ) зійде, (житом)
Тоді твій син з війська прийде».
(із походу)*

Третя пісню рукопису – “Побратався сокіл з сизокрилим орлом”. У цьому варіанті, навпаки, відмічається спільний початок із відомими варіантами [4], але відрізняється її продовження.

*Побратався сокіл
З сизокрилим орлом.
Ой, брате мій брате,
Сизокрилий орле,
Оставляю тобі (Покидаю)
Всі мої пожитки,
Всі мої пожитки –
Ще й маленьких діток.
А сам я полину
В чужу сторіноньку,
В чужу сторіноньку*

*Шукать таланоньку.
Ой, як добре буде,
Може й забарюся.
Ой, як худо буде,
Може й не вернуса.
(То й назад вернуса)
Навчи ж моїх діток
Високо літати,
На чужині щастя
Навчи не шукати*

Традиційно в четвертій строфі йдеться про те, що пошуки “таланоньку” на чужині можуть змусити героя або забаритися, або, у разі невдачі, повернутися додому, де залишаються покинуті діточки. У поданому Г. Ілляшенком варіанті говориться, що шукач щастя на чужині може й загинути, що змінює емоційно-настрійний тон пісні. Як наслідок – прохання до орла навчити діток не шукати щастя на чужині, як це зробив батько.

Наведені українські пісні сповнені любов'ю до України та сумом від розлуки з нею, як і поетичні рядки Г. Ілляшенка:

Милі берізоньки, верби, тополі,
Древа Життя і Краси,
Хоч ще багато вам в світі недолі,
Прийдуть світлинні часи.

Г. Ілляшенко, який після Другої світової війни все життя мешкав і працював у російськомовному Харкові, плекаючи українське слово, також вірив у настання "світлинних" часів.

Література

1. Відлуння лісу / упоряд. І. Голубенко. Київ : Інститут громадянського суспільства. 2000. 197 с.
2. Найкращі пісні України / упоряд. М. Шеченко. Київ : Майдан. 1992. 263 с.
3. Ой на Горі на Могилі. URL : <http://характерництво-спас.укр/ua/traditions/pisni>.
4. Перлини української народної пісні / упоряд. М. Гордійчук. Київ : Музична Україна, 1991. 382 с.
5. Украинские народные песни, изданные Михаилом Максимовичем : в 3 кн. Москва : В университетской типографии, 1834. Кн. 1–3. 180 с.

Усманова О. В.
к. філол. н., доцент
Запорізький національний університет

ВПЛИВ ФОЛЬКЛОРУ НА ЖАНРОВУ СПЕЦИФІКУ ВИДАНЬ ДЛЯ ДІТЕЙ

Дитяча журналістика є специфічною ланкою формування особистості, адже залучає підрастаюче покоління до культурного та духовного розвитку. Дитячі ЗМІ є важливим каналом передачі інформації від найстаршого покоління до молодшого й одночасно засобом комунікації між дітьми.

Сьогодні темі дитячої журналістики приділено замало уваги. Відповідно з'являється необхідність у синтезі теоретичних знань щодо видань для дитячої аудиторії та ролі фольклору в таких ЗМІ.

Фольклорний масив української культури є багатим та різноманітним. Тому науковці, які цікавляться такого роду дослідженнями, звертаються до фольклорної спадщини, аналізуючи тематичні, структурно-композиційні аспекти та жанрову палітру видань, які призначені для дитячої аудиторії.

Так, специфіка жанрів була вже об'єктом вивчення в наукових працях В. Владимірова, В. Здоровеги, А. Москаленка, які висвітлюють різні класифікації творів. Специфіка дитячої преси окреслена в працях Т. Давидченко, М. Попової, Н. Романюк. Найбільш ґрунтовні судження композиційних особливостей газет та журналів для дітей містяться в працях Н. Кіт, І. Круть, Л. Мягкової, П. Чукова. Історію української фольклористики досліджував Я. Гарасим, до української міфології в наукових працях звертався В. Кравець.

Незважаючи на значний масив таких наукових розвідок, усі вони розкривають певну грань цього виду народної творчості. Пов'язані між собою лише загальною темою – особливості дитячої преси, фольклор в українських періодичних виданнях, – ці

